

„ОБИКНОВЕНИ ХОРА. ПРИНОСИ КЪМ ИСТОРИЯТА“ ОТ МИЛАН РИСТОВИЧ – ЕДНА „МАЛКА ИСТОРИОГРАФСКА ПРОВОКАЦИЯ“

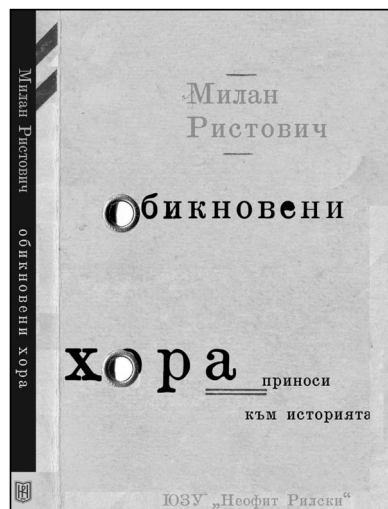
(ПРЕВОД ОТ СРЪБСКИ – МИЛЕН МАЛАКОВ, НАУЧНА РЕДАКЦИЯ – СНЕЖАНА ДИМИТРОВА, ПОСЛЕПИС – СНЕЖАНА ДИМИТРОВА, НИНА НИКОЛОВА)

Лазар Копринаров

Югозападен университет „Неофит Рилски“

Книгата на сръбския историк Милан Ристович **„Обикновени хора. Приноси към историята“** е съставена от седем биографични миниатюри. Авторът възкресява живота на хора от Балканите, на които се е паднала тъжната участ да живеят в навечерието и сред драмата на Втората световна война. Това са хора от „неразпознаваемата маса“. Хора с имена, но като че ли безименни, защото нямат авторство върху историческите събития. Хора, които са без вина виновни – не са причина за войната, но войната е причина за травмите в техния живот.

На основата на оскъдни архивни източници (визови печати, консулска документация, няколко писма) М. Ристович пресъздава в началото на книгата си последните години от живота на загребската еврейка Бориска Фриш, бягаща като подгонено животно от държава в държава, за да не попадне в нацистките концлагери. И сякаш за контрапункт, следващата биографична миниатюра пресъздава живота на друг тип от онази „неразпознаваема маса“ на впримчените във войната хора. Тръгвайки от няколко снимки и полицейски преписки, М. Ристович обрисова с едри шрихи метаморфозите на авантюриста И. Кушнир-Кошнарєв, който попада в немски концлагер, където ентузиазирано служи на

нацистите и със садистично упоение участва в масовите екзекуции на другарите си по беда. След това следва биографичният ескиз за сърбина Жан Лукич, който загива като пазач на финландското посолство в Турция, без да се разбере дали смъртта му е заради дългове от комар, или заради продажба на посолски тайни. После идва редът на Дихран Сахагян – арменец от Анадола и сръбски ефрейтор, който е принуден 30 години да се скита от държава в държава, за да намери накрая житейски пристан в Рио де Жанейро. По същия начин – с едри биографични шрихи въз основата на дребни следи от полицейски и консулски архиви – М. Ристович възкресява още няколко живота от мозайката на тази „неразпознаваема маса“, за да накара днешния читател да съпреживее скръбната тежест на историята, носена по принуда от обикновения човек.

Милан Ристович определя книгата си като „малка историографска провokация“. Тази самооценка е основателна. Ако за подхода на автора и за съдържанието на неговата книга се съди с критериите на традиционната историография, книгата е заредена с много предизвикателства. В нея липсват крупните планове на историята, на мястото на значимите исторически фигури са поставени биографии на обикновени хора, които нямат никакво авторство спрямо големите исторически събития. Вместо да анализира институциите, структурите, събитията и политиките на съответния исторически етап, Милан Ристович се съсредоточава в реконструирането на „страдателното“ ниво на историята. Неговата цел е да възкреси за нашата „сегашност“ едни исторически следи, които обикновено остават невидими, когато на историята се гледа в макроперспектива – следите, оставени от ударите на историята върху обикновения човек.

М. Ристович прави изследването си в ключа на микроисторическата парадигма. Но в тази книга присъстват непреднамерено и белезите на транснационалната историография. Биографираните персонажи са балканци, чийто живот е превърнат в една „презгранична“ жизнена реалност. Тласкани от войната, личните истории на всеки един от тях се разгръщат и преминават през различни национални контексти.

Текстът на „Обикновени хора“ се предлага за българското издание с „принадена стойност“. Книгата съдържа корпус от обяснителни бележки, подготвени от Снежана Димитрова, с които се създава действителен контекст на разглежданите биографични факти, събития и процеси. Тези пояснения – една книга в книгата, са важни за прякото и по-плътното разбиране на използваните от М. Ристович реалии, част от които са чужди на българския читател. Те имат и още една функция: поставят микроисторията на М. Ристович в мащаба на макроисторията и така намаляват опасностите от евентуални погрешни читателски ориентации.

Книгата е снабдена с впечатляващ по съдържанието и въздействието си послеслов от Снежана Димитрова и Нина Николова. В него много убедително се аргументира ориентацията към онази част от историческите архиви, която пази следите от афективната реалност на историческия опит.

Изданието представлява интерес не само за професионалните историци, но и за студенти по история, балканистика, социология и културология.

**„ORDINARY PEOPLE. CONTRIBUTION TO HISTORY“
BY MILAN RISTOVICH – A „TINY HISTORIOGRAPHICAL
PROVOCATION“**

✉ **Lazar Koprinarov, Assoc. Prof.**
The South-West University „Neofit Rilski“
66, Ivan Michailov str.
2700 Blagoevgrad, Bulgaria
E-mail: koprinarov@swu.bg